

Г Л А С Н А Р О Д А .

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

„Глас народа“ излази сваке недеље на табаку. — Цена му је на годину 3 фор., на осам месеци 2 фор., на четир месеца 1 фор. аустр. вредн. — Дописи се пишу уредништву а претплата и огласи администрацији „Гласа народа“ у Нови Сад. — Огласи наплаћују се од ретка оваких слова 5 нов. и 30 новчића за жиг сваки пут.

БРОЈ 50.

У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 16. ДЕЦЕМБРА 1873.

ГОДИНА III.

П О Б У Д Е за удруживање земљоделаца.

I.

Да је удруживање у привредне сврхе корисно, о томе држим да неће нико посумњати и за то мислим да је довољно ако споменем овде, да се има једино удруживању захвалити што опстоје и раде данашња велика предузећа, као што су: на пример, гвоздени путеви, паропловство и бродарство; у опће: велике фабрике, банке, и штедионице и многи други слични заводи. Но сад долази друго питање, дали је на име у опће од потребе удружавати се, и најпосле да ли је нужно да се и земљоделци удружују?

Да на ово питање узмогнемо одговорити ваља нам у неколико размотрити данашње друштвене одношаје, проматрити значај засебног рада те га сравнити са заједничким или удруженим радом и изнаћи мету којој један начин рада води а којој ли други.

Но какова је то мета, којој тежи човек на овоме свету? Та мета којој цео свет тежи, то је — срећа. Срећу траже поједини народи као и поједини људи и око те тачке врти се сваколика радња друштва човечанског. Главне чињенице човечије среће јесу: могућност подмиривања својих свакидањих потреба, просвета и слобода.

Човек већ долазећи на свет доноси са собом три потребе, и то: потребу хране, потребу одеће и потребу стана. То су три првотне потребе човечије, којима мора задовољити бразилијански дивљак као и цивилизовани европејац, ако си жели трајни опстанак на овоме свету осигурати. Али човек није остао при овим првотним потребама. Развијањем рода човечијег развиле су се напоредо и нове потребе, којима је исто тако преко нужно задовољити као и оним трима првим. И управо та околност и јест оно, што човека и целокупно човечанство на рад потстиче, пошто се тим животним захтевима не може ни чим другим задовољити до радом. Рад човечији, подпомаган природним силама, једино је средство за унапређење како појединаца тако и целих народа па коначно и васколиког човечанског друштва. То је уједно и

пут којим се може доћи до оне тачке за којом нагињемо, — до среће. Радом се долази до оних средстава, која служе за подмирење оних захтева што живот условљавају, до просвете и слободе.

Рад доводи са собом материјално благостање, материјалну независност а то је основа просвете и слободе. Нарочито по слободу је материјално благостање од великог замашаја и управо је најглавнији услов, који се има испунити за постизање слободе. И од саме просвете игра оно у овом случају важнију улогу. Јер нека је човек просвећен како му драго а при томе ако је сиромашан те нема одашта живити; ако му непријатељ понуди средства уз какве себичне услове мораће најзад примити тек да си свој и своје породице живот одржи.

По томе је дакле од преке потребе, да је човек као грађанин материјално независан или добро стојећи, јер без тога нема слободи опстанка — силеције ће ју угушити та пре та после.

По томе лежи у интересу свакога појединог грађана да војује против те беде, и да негледа равнодушно на сиротињу. — Ово важи за свако друштво човечанско, за сваки народ на земљи, па односно и за нас Србе.

Материјално благостање зависи од јаче или слабије производње. Расте ли производња, то расте и материјално благостање, пада ли на против производња, онда пада и материјално благостање.

Врела из којих извире богатство свакоме народу то је трговина, обрт и земљорадња. Земљорадња је свагда најјаче врело и уједно подлога обрту и трговини. Како гди ама код нас није ни једно то врело на толико прочишћено, да би према својој снази могло покретати у напредак наше материјално стање. Сваку ту струку привреде ваљало би обратити прекинути, ако желимо да до благостања дођемо. Нарочито наше земљоделство, тај кључ народне среће и напретка, у врло је трајавом положају. Наше земљоделство болује одавна; наш земљоделски сталек који је управо и најмногобројнији и који би услед тога, да је среће, понајвише могао допринети на олтар просвете и слободе — тај сталек је тешки бол-

ниг и њему је нужно скора и сигурна лека, ако хоће да се и на даље у животу одржи, а да се непретвори у западњачки пролетаријат или бескућништво; ако желимо да се очувамо оног грозног дуализма — оне поделе на мали број капиталиста и безбројну сиротињу. А уз данашњи начин рада и уз прекомерно парчетање земље приликом развезивања породичних задруга иде се томе управо у сусрет.

Сретства за унапређење земљоделства, односно за повећавање производње јесу: разумевање рада, капитал и употребљивање машина. Наш обични земљоделац нема готово ни једног од првог трга, али ако шта има то бива у веома недостатној мери. У осталом све да би имао сва ова сретства у руци и опет му неби велике користи било, јер паметно — рационално — газдовање може се применити само на већем имању, а на овако малом, какво највећим делом наши земљоделци поседују, не може се ни покрај најтоплије жеље завести; јер осим тога што је малено још нито малоније у једном комаду већ је амо тамо по атару разбацано; а то је запрека која и при највећем поседу примену рационалног газдовања и свако напредовање пречи.

Држање машина на малом поседу, не само да није од користи по власника него му је управо од штете, јер је њихов годишњи донос према ономе капиталу што је у њих уложен, премален. Што више на таком имању немогу се машине у сваком случају ни употребљивати. А овамо и опет без њих не само да се не може тајмити мањи поседник с већим, који се машинама служи, и који ће се услед тога све већма и већма дивати, докле ће онај све већма у сиротињу тонути, него без машина и савршенијег алата у опће не може се ни замислити поправка у нашем земљоделству; без употребљивања машина не може бити ни говора о повећању производње. Само помоћу рада с машинама могао би мањи поседник одржати конкуренцију властела и већих поседника у опће, који су већ машине и савршенији алат на своја имања завели; тим начином могао би се наш земљоделац и на даље одржати као слободан и неодвисан грађанин, те се очувати од бескућништва и свију оних беда и невоља које из тога црног врела потичу.

Али како ће да ради мањи поседник са машинама, кад му је држање машина, као што час пре рекосмо штетно и у оном случају кад би их баш имао за што и набавити?

Ту помаже једино удружење. Двојица, тројица, четворица а по потреби и више земљоделаца нека си заједнички набаве нужне машине и оруђе, те на „задружној“ земљи нека заједнички и раде, као што то чине сељаци у Белгији, Француској, Шведској и другде. Особито се и у томе одликују французи код којих оваке заједнице не редко на стотине заједничара броје, шта више има их читавих опћина, које заједнички своју земљу раде без да је зато и у колико право својине окрњено.

Из више мањих поседа ваља дакле створити јада по већи, на коме ће се моћи применити разумно газдовање, које се на законима природе оснива. Земља здружена мора да буде и зато, што се на превећ малим комадима немогу, као што напред рекосмо, ни машине употребљавати. А осим овога има тога још мноштво што шта, што за здружење земље говори. И за то нека ми је дозвољено навести овде барем главно што на здруживање земље и на заједничко њено обрађивање побуђује.

Да се на раскомаданом земљишту неможе применити разумно газдовање то смо већ у почетку споменули. У осталом то увиђа сваки разумнији газдан за то и опажамо, како сваки настоји да си свој посед у један комад справи.

Расејана земља проузрокује осим тога силну дангубу и тратење снаге, к томе настају услед те расејаности њива силни пољски кварови на суседним земљиштима, које је управо немогуће и уз најбољу вољу избећи. Отуда потиче мржња и срџба између суседа а често и парбе, које су опет повод губитеу новца и времена.

Штета која настаје овом расејаношћу њива врло је велика. Хелферих, управитељ земљоделске школе у Вајенстезану, човек вешт својој струци, доказао је тачно бројевима, да земљиште које је одаљено 4—5 километара — 2000—2500 хвата — од куће или салаша, неможе већ дати никакве чисте добити, пошто се сав приход исцрпи трошковима и дангубом око обрађивања. А кад би се здружиле земље и кад би се заједнички обрађивале отпале би све те невољности, јер би се мајуреви подигли на најзгоднијим месту ина сред здружених зеваља. Тим начином избегле би се и пољске потрице, које толико посла давае задају опћинским и средним судовима.

Познато нам је надаље и то, да је мањи поседник принуђен држати теглећу марву ма да нема за њу посла кроз целу годину. То узалудно држање целе марве неможе му бити никако од користи. Марва троши рану и иште тимарење, радила она или не радила. Полаг искуства рачуни се да је довољно пар коња или пар волова, да се обаве уз разумно газдовање сви економски послови на поседу од 30 до 50 јутара. Код наших сељака наћемо пар коња или јарам волова и на поседу од десетак и пет јутара, а често још и на мањем. Колика штета долази отуда што та марва узалуд троши, неможемо засада још бројевима обележити, али сигурни можемо бити да је врло голема. Да, голема је баш и у оном случају кад се марва јефтином пићом крми, јер то доноси опет собом зле последице по жетву; јер овако крмљена марва није за економске радове. Па ако се догоди да сиромашном поседнику услед прекомерног рада у кратком времену н. пр. у пролеће, гди је услед неразумног уређења gospodarства посао нагомилан — ако му марвинче угине ето му готове несреће.

Код удружене земље и заједничког обрађивања неби био поједини поседник принуђен држати теглеће марве, него би се је по салаши толико заједнички издржавало, колико је нужно да се сви послови преко године ваљано обаве. А у случају — што би се ређе догађало — да би које марвинче погинуло, пала би штета на све заједничаре те би ју мањи поседник једва осетио. (Свршиће се.)

СЛИКЕ ИЗ ЦРНОГОРСКОГ ЖИВОТА.

Написао Гавра Пешић.

(Наставак.)

Драги читаоче! Теби је познато и из саме историје Црне Горе, да се Црна гора дели на двоје, и то: на Црну Гору и Брда. У црну Гору спадају само четир нахије, а те су: Катунска, Ријечка, Црмничка и Љешанска; а Брда су се тек доцније придружила црној Гори, те се с тога и назива господар или кнез те земље „кнез Црне Горе и Брда.“

Кад је већ реч о Црној Гори, то дати и то кажем, какво је земљиште њено на којим станују ти дични браниоци српске слободе. Црна Гора сва је у камену, изузимајући три мале пољанице, као што је Пегушка, Петинска и Граховска; остало је све само стење које је већином гором, дубравом обрасло, и између којих се по гдекоја мала бањина (ораница, љива) видити даје. Путујући преко и уздуж по целој земљи неможеш нигди на стопу праве земље наићи.

У Брдима ја сасвим другчије, изузимајући предјел пиперски јунака, Братоножића, Ровца и Мораче. У Брда спада и Бјелопавлиће, куда сад полазим.

Петнајет дана прођоше већ од како сам по голем стењу и врлетима ноге ломити почео; но сад долазим у онај предјел где ће ми се душа моја колико толико одморити и разонодити. —

Пошавши из Загарча и пењајући се једнако на висину преко самог голог камена стига на вршак на ком мало застадо. Немој мислити, драги читаоче, да ме је умор на то приморао, о не! ја сам га већ свикао већ сам се и сам у голу стену претворио, нити сам се више на незгодне путове освртао. Није ме велим то обуставило, но лијепи приказ којег са тог вршка имадох. — Бјелопавлићска пољана осмеја се на ме, а ја у милинама незнадох шта да чиним, ил даље да крећем, ил ту да останем, те да се нагледам дивотног предјела на ком је природа своју вештину показала.

Изненађен тим појавом, незнадох чему да се пре дивим; ил оним лијепим ливадама, које сваковрстним цвјећем окићене беху, и на којима стотинама ради на траву косаше; ил оној дивној гори која се дуж ливаде пружаше. Јошт ме већма занимаху китњасте дубраве, које целу пољану дивно украшаваху; тамо опет источној страни зачу се жубор ријеке Зете, која је испуњена са прекрасним пастрмама, укљев-

ма и другим рибама. Нуз њу даље пружају се ужасне пиперске горе, које са страховитим погледом својим показиваху да у њима станују горштаци, поносни пиперски јунаци. На стенама тим спазих као из неке тмине и манастир Пиперску Ђелију. Све ме је ово тако занимало да сам се топио у милинама.

Кад погледах десно јужно источној страни, спазих турски град Жабљак, а на прам њему пружено и снуђено Веље брдо, због којег се много пиперске крви пролило. Јужно од Жабљака лежи турска варош Подгорица између најплоднијих равница. Видећи то јако ме је заболело, кад помислих, да је то негда наше било, а сад се још у рукама наших вечитих душмана налази. У тим мислима, да што је негдар било наше, да опет мора бити наше, кренем низ брдо даље у равну Бјелопавлиће. —

По сахата па ето нас већ на равници плодне земље, и дођо смо на главни пут који вођаше Даниловом граду. Јако сам изненађен био кад сам спазих нуз пут засађено воће. Кад још мало даље спазих нуз пут и домове, који су већином саграђени од плетера и са сламом покривени. Около кућа свуда засађено разно лепо воће, као: шљиве, крушке, јабуке, ораси, брескве и др. и то тако, да се куће од њи ни видити немогу. Поред кућа су још и љиве засејане са пеницом, јечмом, кукурузом, пасуљом и кромпиром; а на гдјекоји мести виђети је и расађеног дувана. Осим тога, као што сам извештен, одцајају Бјелопавлићани многу стоку, марву и добре јахаће коње. Ту виђо и неколико вољујских кола, чега у целој Црној Гори нема. — Таквим путем и као кроз неко шеталиште идосмо готово један сахат, и пошто прођо смо кроз две листнате дубравице стигосмо до једне лепо уређене дударе. Простор је исте од прилике 10 јутара велики, свуд у науколо заграђен плотом; петина тог простора засађена је младим дудовима (мурвама) а остало је као што сам разабрати могао сенокос кнежев. Том приликом чух, да се Бјелопавлићани јако занимају са одгајањем свилени буба и са пчеларством, чему сам се јако зарадовао. Само још мало па дођосмо на Данилов град. — Мала варошица, лежи на мало узвишеном месту на обали реке Зете. Броји до 30 новоподигнутих и од камена сазиданих кућа, и то већином на један кат између којих је најлепше зданије књажево. Од свега најбоље ми се допао мост, који води преко реке Зете. Овај је мост саградио кнез Никола са помоћу Бјелопавлићана и то за успомену свом покојном оцу великом војводи Мирку, по чему се и назива „Мирков мост.“ У варошици овој држи се и недељни вапнар (пазар) камо трговци са својом робом и из турске границе долазе. У самој варошици има више помањи трговина; а и неколико занатлија који су већином подгоричани.*) Ту седи окружни на-

*) Црногорца занатлије нема, он занат неволе, и нема тога ко би га на то приволео.

челник са својим судом, ту је и брзојавно звање. — Ова се варош тек од скоро дизати почела но врло брзо напредује, и све више нови здања подижу. —

Пошто сам све разгледао и попијо једну лимунаду крену смо пут Орија Луке где се и школа налази. Све кроз саме њиве за пол сахата стигосмо до једне њиве у којој се грађаше преп. И то ме је немало изненадило; одатле узким неким путићем стигосмо за неколико тренутака на главицу — односно на Орија Луку на конач ваљаном учитељу пона Филипу Тешићу. Ту нам изиђоше на сусрет осим учитеља више главара, међу којима беше и честити војвода и пензионисани сенатор пона Ристо Бошковић. Пошто се са свима поздрави и целива, одосмо стану учитељевом.

Пошто се мало поодморих запитам присутне како су, како на дому и како су им усеви. На које добих у место одговора: „у здравље господара добро.“ — Ове речи употребљава Пригоровац и Брђанин у сваком одговору, са овим креће на пут, леже и устаје; а то стога што свог господара више себе љуби.

Дође време вечери. Поседасмо на поређане клупе и столице око постављеног стола. — Сад донесе учитељ сладку јагњећију чорбу и кувано месо; а затим целокунино печено јагње. Овом приликом јако ми се допао начин сечења печења. — Тек што је пециво унешено, а домаћин рече, „е ко ће од дружине пециво сјећи?“ Сад би изабрат један од дружине, коме наложено би, да добро пази, те изабрат устаде са стола, извади свој велики нож иза појаса (анџар) и прво одсјече јагњету главу, подразумева се једним ударцем, а затим нетражећи зглавка за тили часга из парчета и на то донешену тепсију послуга. — Ево, овако се трандира печење у прној Гори. —

Још мало по вечери поседисмо, и затим се остали разиђоше својим кућама, а и ја заморен од пешачења легнем спавати.

(Свршиће се)

ПОНОВЉЕН ПРЕДЛОГ.

Пре годину или две дана предложио је наш славлени песник Јован Јовановић да примимо и ми један лепи божићни обичај, који влада на целом западу образоване Европе а тај обичај зове се једном речи: бадње или божићне дрвце. Сваки домаћин тежи да обрадује све домаће своје од старијих до најмлађих на бадње вече каквим ма и најмањим даром. Сви се ти дарови послажу под божићне дрвце т. ј. јелову или борову грану по којој се припале мале свећице. Кад су дарови наслагани, свећице ужежене, онда мати или отац који опреме то дрвце у мрачној соби, уведу децу и све које ће да обдаре у ту собу. Особито на децу утиче тај приказ неописано радосним утиском. И код нас у многој бољој кући раздају о божићу дарова, то раздавање утиче на дечију душу много свечаније ако се обави горњим начином. У интересу те неописане дечије радости понављамо ми тај предлог нашег омиљеног песника а

великог пријатеља Српчади. Није срамота прихватити тако леп обичај ма био он и туђ. Данас имамо већ леп број добрих књига којима можемо да обрадујемо децу своју свечаним приликама, а и осталих дарова ма и мањих не мањка у нас оваким приликама. Дакле коме се може нека спреми за идући божић деци својој „божићне дрвце.“

С. В. П.

ИЗ ПОЉСКЕ ПРИВРЕДЕ.

КАКО ВАЉА ЋУБРИТИ.

И ово треба да се зна.

VIII.

(Свршетак).

Пошто је нужно да се знаде питателна вредност разних врста пиће, ево ћемо вредноме газдида саставимо овај исказ.

Толико колико и 100 фунти сена вреди:

30 фунти жита зрна	50 фун. зоби зрна
300 „ житне сламе	200 „ зобне сламе
35 „ ражи зрна	30 „ кукуруза зрна
300 „ ражне сламе	200 „ сувекукурузовине
50 „ житни мезиња	300 „ сирове „
50 „ ражних „	400 „ зелене елде
40 „ јечма зрна	40 „ елде зрна
200 „ јечмене сламе	200 „ елдине сламе
400 „ проје зелеле	500 „ ражи за пићу зел.
150 „ „ суве	150 „ „ „ „ суш.
35 „ грашка зрна	400 „ мешане зел. пиће
150 „ грахове сламе	150 „ „ „ суш.
40 „ сочива зрна	250 „ кромпира
150 „ сочива сламе	350 „ бургунд. репе
40 „ боба	250 „ шећер. репе
160 „ бобове сламе	200 „ комине од репе
35 „ вике зрна	300 „ чичоке корена
150 „ викине сламе	400 „ „ листа зелен.
40 „ „ зрна	150 „ „ „ суш.
200 „ „ сламе	500 „ „ турнипеа
400 „ „ зелене	500 „ кукус корења
100 „ „ сушене	600 „ бундеве
400 „ зел. детелине	200 „ лисне пиће
100 „ сушене детел.	40 „ ланеног кукуља
350 „ беле дет. зел.	70 „ маковог кукоља
90 фун. беле дет. суш.	45 фун. репичног кукоља
150 „ дет. слам. и плев	500 „ „ зеленог
400 „ луцернке зел.	400 „ „ сламе
100 „ „ сушене	200 „ „ плев
600 „ скробног остатка	
	400 „ кромпир, помије
300 „ мркве	300 „ житнога скроба
50 „ млате	250 „ репич. комине
220 „ пивске комине	400 „ тазе воћа
100 „ слаткога млека	50 „ сирупа
300 „ масленог млека	300 „ комине од грозђа
400 „ сурутке	150 „ листа багреног
70 „ дивљега вестена	115 „ липовог

Из овога исказа унашће читаоцу у очи, да 300 фунти житне сламе рани толико колико 100 фун. сена — из овога сједује, да се марва може одржати и сламом, само јој треба давати трипут толико колико сена па ће се исто тако наранити.

Да се боље разумемо морамо приметити, да је истина да у оних 300 фун. житне сламе има исто толико снаге колико у 100 фун. сена, али да је та снага тако подељена да бураг у говечета неможе да прими и да свари отуда толико, колико би требало да употреби на своју рану.

Ако на пример дневни оброк у једнога великог вола износи у вредности сена 20 фунти, онда би он морао тај оброк да извади из 60 фунти житне сламе, али толико нит може да му прими ни да свари бураг, нити ће бити вољан да поједе толико сламе, него ће мрцкљати тек да зајави своју глад и наситити се неће, особито радећа марва никад ни довека.

Ако хоћемо дакле да замењујемо или надокнађујемо сено, онда бирајмо пажљиво мање житке врсте пиће, и то у мањој мери и боље од више врста, а пазимо да у тој мешавини има увек таке врсте која да је много меса. Таке су врсте прекрупа, меквиње и репичне погаче.

Ево нам опет примера:

Имамо једног вола 8 центи тешког, дневни му је оброк 24 вредности сена, то ћемо му свакидашњу пићу овако саставити:

4	фунте добра сена чини	=	4	фунт.	вред. сена
8	"	јечмене сламе "	=	4	" " "
40	"	репе "	=	12	" " "
2	"	репич. погаче "	=	4	" " "

Свега 24 фунт. вред. сена

За добру рану марве и со је важна ствар, за то ћемо ево овде да забележимо колико које марвинче треба соли годишње:

коњи	требају годишње	5—8	фунти соли
волови	"	12—20	" "
овци	"	1½—2	" "

те тако се коњма даје недељно по 1—2 пут по 3—5 лоти, рогатој марви са пићом сваки дан по 1—2 лота, овцама опет недељно 1—1½ лот а свињама недељно по 1 лот.

Нећемо да моримо и сувише свога милог читаоца с даљим разлагањем, то што рекосмо довољно је. Без добре ране нема добре марве а без добре марве нема добра ђубрета, то треба сваки газда да унашти као свето. А сад пренего што ћемо се, драги газдо мој, да растанемо, ево ћу ти твога добра ради да напишем овде

РАТАРЕВИХ ДЕСЕТ ЗАПОВЕСТИ.

1. заповест.

Производи много и добре пиће, да можеш да држиш многу марву и дамошту многу марву добро да раниш.

2. заповест.

Бад сејеш пићу, ма коју врсту, не штеди семена ни ђубрета ако желиш да ти се наплати и труд и

трошак. Боље нек ти је усев и сувише чест него ре-
дак, боље ђубри и сувише него мршаво.

3. заповест.

Ори у своје време вредно и као што ваља.

4. заповест.

Усевај само толико земље житом, колико можеш да држиш непрестано у добром стању и колико можеш добро да радиш.

5. заповест.

Семе нека ти је од најлепшега и најзрелијега жита.

6. заповест.

Не сеј исту врсту жита једну за другом.

7. заповест.

Држи само толико марве колико можеш добро да раниш.

8. заповест.

Старај се за ђубре.

9. заповест.

Недај ни педља земље да ти стоји без хасне, не продангуби ни један једини дан.

10. заповест.

Буди у свему штедљив.

А сад пре него што ћемо се опростити још ти једном кажем: буди добар газда не само себе и својих ради, него и ради свога народа и своје домовине и памти ову златну реч: Ко сам себи помаже томе за цело и Бог помаже!

С. В. П.

(По Кенешеју)

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

ПЕШТА 8. декем. — Попуде данас не беше, чега ради се цене у рани нешто учврстише. Бележено није ништа.

Узапц-шеница за пролеће по 8 фор. 5. нов. до 8 ф. 10 нов.

Зоб за пролеће по 2 ф. 25 нов. до 2 ф. 27 нов.

Кук уруз за мај-јуни 4 ф. 97½ нов. до 5. фор.

Јечма је продато приватно и то за пролеће 65000 мерова влашког и турског по 3 ф. 62½ нов.

ШОДЛИСТАК.

О Ч Е В И.

СЛИКА ИЗ НАРОДНОГ ЖИВОТА.

написао Јосим Суботић.

VI.

Једног вечера, седео је Ђир Мишка за столом и премећао ваљда по сто пути по старом календару, а Марта је седела на кревету. Лице јој беше обли-
вено сузама.

— Још два дана Марта, рече Ђир Мишка остављајући календар, и ти си госпоја учитељка. А пиленце моје! Како ми се чини баш ниси одвећ незадовољна, а? Хе, хе, — та није, та није то мала ствар бити учитељка! Лудицо мала — а сећаш ли се кад си ме молила да одустанем од тога, а?

Ћир Мишта није опазио лице девојчино, он није видео оне сведоке на образи, које никако сређа не изазива. Марта је до сада непрестано ћутала, и није ни једне речи проговорила противу своје удадбе, а то је Ћир Мишка примио, као да је она заборавила на све што је било, и да се сасвим предала својој „судбини.“ Али овога вечера, није се могла уздржати, а да се гласно не заплаче, кад јој је отац оне речи мало пре изговорио.

— Но, но, та немој плакати, Ћуреко моја мала, гуско моја, ти се бринеш за оца. Та не бој се пиле моје, твој ће отац к'о и досад мало овде, мало онде, мало у бирцуз. мало код мајстор Роше, мало код тебе — хе, хе, све ће то лепо да буде. Хи, хи, — и Ћир Мишка поче задовољно трти руке.

— Ох, мој оче, и ти баш хоћеш да ме у несређиш?

— А? Шта рече?

— Хоћеш да ме упропастиш, не маш ни бар мало милосрђа самном!

— Опет она, опет стара песма. Баш си луда. Зар ти не видиш кака те сређа чека.

— Не оче, ја никако не могу бити сретна на тај начин. Кроз који дан и ти ћеш видети, како ћу бити несретна ако ме тако удаш. Оче, још имаш времена, одустани!

— Никада, дрекне Ћир Мишка и скочи са столице. Никада. Несретнице једна, мислиш да сам ја тако слаб на речи, као ти што си. Оно што сам ја наурио мора бити — Знаш! Ти си Миланова жена па мир бог!

— Али мили оче, ја ћу умрети, ако ме за њега даш!

— Умри, и ниси заслужила таку сређу! Рече Ћир Мишка хладно.

— И ти нећеш жалити за мном.

— Ни једне сузе нећу пустити за тобом. Боље и да те нема, кад ниси онака, као што треба.

— Не, оче, то ти само сада тако кажеш али ти имаш добро срце, ниси ти тако немилостив. . .

— Сад више ни речи. Какав сам ја, то ћу мало боље знати него ти. Ћут'!

И доиста Марта више ни речи није проговорила. Побледела је, сузе јој престаше тећи. Она се подиже и изиђе напоље. Ћир Мишка је дуго гледао у врата, која се за Мартом затворише.

— И где ти чуда, молим те, рече, пошто је мало к себи дошао. А ја сам збиља мислио, да је она заборавила тога несретника. — Хм, хм, шта да чиним, кака је, може шта и учинити, од себе — ех оће да, та знам ја, таке су ти све девојке пред удадбу. Свака ти ту плаче, па се пренемаже, овако, онако, ово било, оно било, — и кад тамо, а те су ти најбоље газдарице, Хм, хм. — та знам ти ја то, али — имали што на свету, што ја не знам?

VII.

— Ал, кажу, да ће то бити сватови, каки још није било у селу, рече сутра дан снаш Перса својим

другама, кад су се на шору састале биле и почеле прегресати дневне догађаје.

— Е друго, та може им и бити, то су ти људи богати, е да шта ви мислите, на то ће прија Наста Богуновићева, која је иначе у селу под надимком „Врцајла“ позната била.

— Ал молим те само је л' то истина, да је Ћир Мишка — баш бога ми смешно име — тако јако богат?

— Да шта ти мислиш. Ено питај само мога Ђоку, па да чујеш. Он је баш својим рођеним очима видео кад је Ћир Мишка извадио из ормана једну саћурицу, а у тој све сами дугати и талири.

— Иди молим те. Е, да како, богат ти је то човек. Ал да ми је само знати, одгуд га прозваше Ћир Мишка, та то није но нашки.

— Хм, хм, — поче кашључати Пела Гомбошева, бајати, да покаже, да она у тој ствари много знаде.

— Дед' пријо богати, дед' нам реци.

— Е, ви'ш пријо, то ти је дугачка приповетка чак од Кулина бана. Кажу да је четрдесет осме године био један грдосија маџар који је страшно наше људе таманио. С тога су се више њих на њега подигли. Да, тај се Маџар звао „Мишка бачи.“ Али ником од наших није пошло за руком да га смлави — часни га потрво — док се није Ћир Мишка нањ подиго. И он га је убио. Од то доба почеше га сви у селу звати: Мишка бачи. Док се једаред Ћир Мишка није разљутио, па пред „свима“ у бирцу реко: „Јестел' чули браћо ја сам много учинио по наше село, а оно ми богме за то рђаво плаћа. Од сад, ко ми још спомене Мишка бачи, није мој пријатељ. Зовите ме Ћир Мишка, то је много лепше, јер Ћир значи на немецки „господар.“ —

— Е где молим те, друго. То ћу одма мом Ђоки приповедати.

— Ал јел те пријо, јел истина, што се ту нешто поговара за Рошиног Милана? Запита ће прија Врцајла.

— А шта то? упита и снаш Перса.

— Хм, хм, поче и опет кашључати свезнајућа снаш Пела.

— Дед, пријо богати знаш ли ти што о том? нападоше на њу обе прије.

— Дакако да знам, мени је казла Љуба Сасићева, и она је опет чула од Роксе Тадијне, а ова као што знате зна све на свету. Знате, он се још у Сомбору упознао са једном лепом девојком. — И ту приповеди снаш Пела нешто својим другама, чему се ове јако зачудише.

— Сирота Марта да зна.

— Ех, чуда боже, па шта ће јој валити, — ал где ја сам и заборавила жарити вуруну. Збогом. И Пела оде.

— Ал ти је та Пела враг, ама све ти зна, ко баба Загорка.

И прије се упутеше кући, у пријатном разговору. О жива кроника сеоска, благо нама, та док је тебе на свету, неће и не може нестати јавнога мњења . . . . .

Ћир Мишка је био тако задовољан, кано онога дана кад су га после двобоја са оном Маџарином донели у тријумфу у село. Да му је било могуће, загрлио би цео свет. Од оног синоћнег привора није Марта више ни речи проговорила, само што је била необично бледа. „Оканула се своје лудорије,“ мислио је Ћир Мишка. Кућа његова, која је иначе готово пуста била, била је данас пуна редуша. Сва је кућа оживела. Весели смеј, жагор, диван ори се на све стране. Па и вајати у које је иначе ретко када нога крочила, беху сада отворени и препуни јестива, хаљина дарова и разних ствари које су тесно свопчане са таким прегодама. У једном се вајату меси леб, у другом опет черуна заелата живад, у трећем гужвара, пита с ораси, и „покераји,“ у четвртом стоји велика десетачка препуна новoga вина, које тек што је стало било. У кухињи ти је читава гунгула. Ту ти се жаре обе вуруне, на огњишту весело праска ватра, а хитре редуше тако су се у-журбале, кано пчеле у кошници. Свака имаде свој одређени посао, и свага ти то весело врши све што јој у делокруг спада. А уз све то, као што рекох, непрестано се дивани, шали и смеје. Ћир Мишка са особитим задовољством, и као кази „пан“ шета се са једног места на друго па само надгледа, да ли су заповести точно испуњене. Ако је где какова баба предузела посао, он ју онда хвали и кује у звезде њезину вештину, ако је пак кака млада дева или невеста, он ти се ома уплете у посао; што често цела ствар наопачке испадне то ништа не смета, ипак је она крива, но ипак има времена дотера ће се кад ступи у зрелије године. Ако се сусретне са каким својим „пајташем,“ одмах поведе диван о своме зету, јер он је већ сматрао исту ствар за готову, Милан је већ био муж његове ћери. Да може што прекинути целу ствар, није њему ни на крај памети пало, „Ех све све ал мој ти зет ваља. То ће ти тек да буде вајн учитељ, то више не роди.“ А дотични је морао такођер удесити химну у славу Миланову, заједно са Ћир Мишком, а шта је друго и знао. Та само кад погледи на толике припреме које се чине ома му дође воља да малчице даже. Ту ти се одмах почне претресати цео његов познати живот још од детињства.

— Ал говорио сам ја толико пути мајстор Роши; све, све, ал твој ми се Милан баш особито допада; шта велиш, па моја Марта — хе хе! Е ал знам, онда сам још био у љубави, са овом худом иза куће, те ми је Роша увек рекао; „Е мај, то би све лепо било, али је Станко ту.“ Па гле и опетами, бадава што коме пише у вечитом календару, оно ће му бити па мир бог!

— Имаш право, Ћир Мишка, — одговори ће тек дотични, и ја сам више пути рекао мајстор Роши; ма јес' чуо твој би Милан већ био што но веле, за женидбу. Хоћу му скоро понграти у сватови, а шта велиш? Понда она Ћир Мишкина Марта, то ти је тек девојка, го сино му тана, ма нема јој валинке, И гле ти молим, ко што сам реко тако се и збило.

— Хе, хе суђено им је да заједно век проведу Памтим ти ја кад је моја покојна — бог да јој душу прости. —

Ал баш хеј, да је сада жива, па да је види, хеј . . .

— Плакала би сирота, е ал шта ћемо, кад је тако суђено, — да — кад је моја покојна Марту родила ал дође ти мај она Гомбошева Пела а знате шта је ново?“ повиче нам још с врата. „Шта?“ утајао је ми, „Мајстор Роша добио сина!“ одговори нам она, „А кад то?“ Запитам је ја. „Баш овај час,“ одговори ми она, „А кад то?“ Запитам је ја. „Баш овај час, одговори ми она. Е ваиме оца, то је баш судбина,“ рекем ти хедекама ја па прекрстим моје мало тиче, „ако то двоје узживе, то ће бити пар људи.“ и гле, ко' што реко.

— Судбина, брате судбина. Памтим ја обоје још од мала маличка. И онда су се они радо дружили. Знаш ти ја, ти погледиш кроз прозор, а море Като, кака су оно два детета што иду шором? Запитам ти ја моју жену. „Иди бога ти човече“, одговори ми она, зар непознајеш, та то је Рошин Милан и Ћир Мишкина Марта!“

А ево главе, ако их је икада заједно видио. Ал шта то чини, рећи две три у ветар, ко те пита за то, а поред тога знаш да те очекује мастан ручак, — та преварио би се човек, па да рече и коју више. Та, да . . .

Све ти је то било весело, расположено, само је Марта била нешто невесела. Али то није никоме упадало у очи. Та таке су ти све удаваче,“ рекла би која бака, кад би јој која прија показала на Марту, „така сам ти и ја била!“ — Ал нико није ни сањао каке се мисли врзоше по оној лепој невеселој глави. Хеј, да је ко знао све би можда друкчије било, ал овако — хе, шта ћемо, кад јој је тако „суђено“.

— Ал молим те пријо, зачу се један глас, иза Мартини леђа, а шта то би здравом читавом момку?

— Не знам ти друго казати целцату истину. Нагазио!

— Нагазио? Сиром, онда му нема лека.

— А ко то? Зачу се трећи глас.

— Та зар не знаш, Ћудумов Станко!

— Да, сиром.

— Та кажу све иде шором, па дивани сам са собом а нико га неразумје.

— Полудио је, бога ми, полудио је,

— Да, сиром, — зачу се опет глас ове милосрдне прије, која не беше никоја друга до позната наша од скоро снаш Врцајла.

— А тако леп момак!

— Па честит и ваљан, — додаде једна, која је мислила да Станка за зета добије. —

Још до овога часа није Марта ни једне речи чула о своме драгану. Како јој је било кад је сада дознала у каквом се жалосном стању налази, тешко је описати. — Ах, није ми чудо што је полудио, чудо ми је што и ја нисам. Сутра — ах да дочекам сутрашњи дан морала би зацело и ја полудети. Ја сам ти задала своју реч Станко, па ћу је одржати. У пркос и моме оцу а и свима који ме силом хтедохте натерати, да пођем за недрагог. — — —

(Свршиће се.)

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

— Једва се некакo удесио око попуњавања министарских места код наше владе. Кад председник — министар Слави није могао нигде и ниподкоју цену да добије министра за финансију — што је знак, докле смо већ доспели — тада Њег. Величанство краљ прими оставку Керкаполија, досадашњег министра финансије и повери Славију да он то место привремено заступи. Тако је исто примљена оставка министра грађевина и комуникације, Л. Тисе, па је остављено министру трговине Вичију да он води бригу и о грађевинским пословима.

— Српски кнез Милан IV. потврдио је закон о ковању српскога новца, што му га је скупштина поднела.

— У Загребу је изабран за тамошњег градоначелника саборски посланик Воичина једногласно.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

НАЈЛЕПШИ ДАРОВИ.

Уз прошли број листа разасласмо „божићни оглас“ наше вредне књижаре браће Јовановића у Панчево. Нико не може о божићу боље обрадовати децу већ ако их дарива лепом и корисном књигом. Ако деца не добију о Божићу дара и не знају да им је Божић. У овом огласу има читав низ лепих и добрих књига за децу. Има ту богат избор забавних и поучних књига за старо и младо. Као што нема српске куће која би на благ дан била без печенице, тако не би требало да има куће која о божићу бар не би купила по коју добру књигу. Што глава упамти више вреди него оно што трбух изведе. Са лепшим огласом није нам вредна књижара могла честитати божић. Хвала јој што нас подсети на тако лепу забаву и корисну поуку. Деца наша већ не могу да дочекају ту њихову књигу „Божић“. Лане се нашао један рачуница који нам је израчунио колико смо о Божићу појели и попили у

славу Божију. И ове године је неко заопштрио рачунаљку, да израчуни колико ће проћи божићна дара у виду добрих књига. У добар час да нас тај рачун не осрамоти!

Од „Читанке за народ“ изашла је из штампе 3-ћа свеска

КАКО ВАЉА ЂУБРИТИ

по К. КЕНЕШЕЈУ

посрбио Ст. В. Поповић.

Књига је намењена српским економима, велика је 4½ табака и стоји 20 нов. Скупитељи 11 по комад Наручује се за готово или per Post Nachnahme у

Ст. В. Поповића,
шк. резерента у Н. Саду.

За овогодишњи Божић изашла је књига

БОЖИЋ ДАР ДОБРОЈ ДЕЦИ

што ју је наша књижара уредила и издала. Има 64 стране, а садржина је богата и

СТАЈЕ САМО 10 НОВАЦА ПРИМЕРАК.

На 10 примерака дајемо 1, на 25 примерака 3, на 50 примерака 7, на 100, 15 књига приде. Књига се само за готово продаје. Наручителне молимо да се одмах на нас упуте, иначе остаће многе општине без ове ваљане књиге, те не ће моћи своју децу обрадовати књижевним даром, који данашњим даном не треба ни у колибини да изостане. Срби и Српкиње, који немају своје деце употребите јамачно као и до сада ову прилику, да уживају у радости овом књижицом награђене сироте деце.

На страни се може добити ова књига:

- У Н. Саду код г. А. Хергера и Ф. Штиглера.
  - „ Бечкерек у књижари Манголда и Шенка.
  - „ Вршцу код г. К. Брашована.
  - „ Чакову код г. Н. Ј. Иванђанина.
  - „ Ст. Бечеју код г. Ђ. Глибољског.
  - „ Сентомашу код г. Милоша Рунића и г. Н. Миковића.
  - „ Сомбору код књижара Шена и г. Л. Бркића;
  - „ Белој Цркви у књижари Хепка;
  - „ Сегедину код г. Зубановића;
  - „ Тамишвару код З. М. Гигића;
  - „ Мољу код г. Ј. Ковачића;
  - „ Сенти код г. Стојишића;
  - „ Карловцу Горњем код г. М. Грбића;
  - „ Карловцима код г. К. Павловића Табака;
  - „ Петрињи код г. Мите Забрда;
  - „ Панрацу код г. Васе Марковића синова;
  - „ Котору код г. Спире Петровића;
  - „ Осену у књижари С. Саломона;
  - „ Београду у књижари В. Валожића и у главној књижари.
- Најбоље је телеграфски наручити.
У Панчеву. КЊИЖАРА БРАЋЕ ЈОВАНОВИЋА.